

Nemajetková újma

Ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb. je případem způsobu vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývajícím z právního předpisu a v tomto ohledu omezuje účastníky v možnosti se svými nároky volně nakládat, neboť soud rozhodne o konkrétní formě zadostiučinění podle pořadí určeného v ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb. za současného posouzení přiměřenosti zvolené formy zadostiučinění utrpěné nemajetkové újmy. Pokud je poškozené osobě přiznána finanční kompenzace náhrady nemajetkové újmy, obsahuje takové rozhodnutí ve svém odůvodnění i konstatování zásahu do jeho práv výkonem státní moci. Považuje-li poškozený za účelnější formu satisfakce pouhé konstatování porušení práva, žádá po žalované tuto formu zadostiučinění a soud je takovým jeho zájmem vázán. Nemůže tak být vedle sebe přiznáno odškodnění ve formě konstatování porušení práva a v penězích.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 89/2015, ze dne 18.4.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně V. P., proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., o zaplacení částky 298 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 12 C 160/2013, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 9. 2014, č. j. 21 Co 370/2014-101, tak, že na místo stávající žalobkyně bude v řízení pokračováno se Z. P., zastoupeným JUDr. K.P., advokátem se sídlem v K.H.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se v řízení domáhala zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která jí měla vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu v exekučním řízení vedeném u Okresního soudu v Kutné Hoře pod sp. zn. 4 Nc 2765/2007, jehož se účastnila jako povinná (dále jen „posuzované řízení“). Toto řízení bylo zahájeno dne 4. 3. 2004 a skončilo dne 15. 7. 2012.

Napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího byl částečně změněn a částečně potvrzen v zamítavém výroku III a ve výroku IV o nákladech řízení rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 jako soudu prvního stupně ze dne 10. 2. 2014, č. j. 12 C 160/2013-75. Žalobkyně napadla rozsudek odvolacího soudu v jeho potvrzující části dovoláním.

Dne 15. 8. 2016 žalobkyně V. P. zemřela. Podle zprávy JUDr. J.H., notáře a pověřeného soudního komisaře ze dne 27. 1. 2017, je dle výsledku dědického řízení jediným dědicem žalobkyně její pozůstalý manžel Z. P.

Podle ustanovení § 107 občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“, jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením (odst. 1). Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří vstoupili do práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde (odst. 2). Neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví (odst. 5).

Podle ustanovení § 3028 zákona č. 89/2012, občanský zákoník, dále také jen „o. z.“, tímto zákonem

se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti (odst. 1). Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti (odst. 3).

Podle ustanovení § 3069 o. z. se při děděni použije právo platné v den smrti zůstavitele.

Podle ustanovení § 12 o. z. každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc (dále jen „orgán veřejné moci“). Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.

Podle ustanovení § 1475 odst. 2 o. z. tvoří pozůstalost celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

Podle ustanovení § 2009 odst. 2 o. z. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu.

Podle ustanovení § 579 odst. 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, dále jen „obč. zák.“, smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu; zanikne i právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění.

Nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu je nárokem osobní povahy, tedy právem vázaným výlučně na osobu poškozeného (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 25 Cdo 5162/2008, uveřejněný pod číslem 85/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Z toho důvodu takový nárok podle § 579 odst. 2 obč. zák. vždy zanikal smrtí oprávněné osoby (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3394/2010).

Na ustanovení § 579 odst. 2 obč. zák. navázala obsahově totožná úprava v § 2009 odst. 2 o. z. I v režimu nového občanského zákoníku proto právo na zadostiučinění za nemajetkovou újmu, vzniklé z odpovědnosti státu podle zákona č. [82/1998](#) Sb., smrtí poškozeného zaniká, když i v poměrech odpovědnosti státu je podle § 26 zákona č. [82/1998](#) Sb. ustanovení § 2009 odst. 2 o. z. použitelné.

Ve vztahu k § 107 o. s. ř. je proto třeba nejprve posoudit, zda i nárok žalobkyně na zadostiučinění zanikl její smrtí, což by vedlo k závěru o nutnosti řízení zastavit podle § 107 odst. 5 o. s. ř.

Není pochyb o tom, že nárok žalobkyně na odškodnění nemajetkové újmy v důsledku porušení jejího práva na přiměřenou délku řízení vznikl nejpozději s koncem posuzovaného řízení, tj. ke dni 15. 7. 2012, neboť jeho skončením byla ukončena nejistota žalobkyně ohledně výsledku daného řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4336/2010). Podle ustanovení § 3028 odst. 1 o. z. by se proto na daný nárok neměl vztahovat zákon č. [89/2012](#) Sb., a v souladu s § 3028 odst. 3 o. z. by měl právní vztah, kterým je daný nárok založen, spadat pod režim zákona č. [40/1964](#) Sb.

Uvedené je však modifikováno § 3069 o. z., který představuje speciální právní úpravu ve vztahu § 3028 odst. 1 a 3 o. z. Jde přitom o standardní pravidlo dědického práva, vedoucí k použitelnosti té právní úpravy, jež byla platná v den smrti zůstavitele (Svoboda, J., Klička, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 19; Fiala, R., Drápal, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 618).

Je přitom nepochybné, že aplikace § 3069 o. z. představuje nepřímou retroaktivitu, když vyžaduje použití nové právní úpravy na právní vztah, který jinak podléhá právní úpravě předešlé. Na principu nepravé retroaktivity, jež je i z hlediska ústavních principů přípustná, je však nový občanský zákoník založen (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3612/2014, uveřejněný pod číslem 4/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Z ustanovení § 2009 odst. 2 o. z., jak již bylo řečeno, vyplývá, že se i v poměrech nového občanského zákoníku nadále uplatní závěr, podle něž právo na náhradu nemajetkové újmy ve formě konstatování porušení práva, omluvy či relutární satisfakce smrti poškozeného zaniká.

Výjimku z tohoto pravidla však představuje výše citované ustanovení § 1475 odst. 2 o. z., které předpokládá, že právo na relutární satisfakci (a pouze toto právo) se stává ke dni smrti poškozeného součástí jeho pozůstalosti, pokud bylo jako dluh uznáno nebo uplatněno u orgánu veřejné moci.

Ze spisu je zřejmé, že žalobkyně svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy uplatnila u soudu žalobou projednávanou v tomto řízení. Je tedy splněna podmínka pro to, aby byl její nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích součástí její pozůstalosti ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z., neboť byl jako takový uplatněn u orgánu veřejné moci (viz § 12 o. z.), a proto nedošlo k jeho zániku podle § 2009 odst. 2 o. z.

Jak uvedeno, tento závěr se přirozeně týká toliko zadostiučinění v penězích, když nárok na jinou formu zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb., jakou je například konstatování porušení práva nebo omluva, smrti poškozeného zaniká, neboť nemůže být součástí pozůstalosti (nejde o jmění ve smyslu § 495 o. z.).

Z uvedeného plyne, že v řízení lze pokračovat ohledně nároku na zadostiučinění v penězích s dědicem původní žalobkyně Z. P.

Nejvyšší soud již dříve konstatoval, že ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb. je případem způsobu vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývajícím z právního předpisu a v tomto ohledu omezuje účastníky v možnosti se svými nároky volně nakládat, neboť soud rozhodne o konkrétní formě zadostiučinění podle pořadí určeného v ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb. za současného posouzení přiměřenosti zvolené formy zadostiučinění utrpěné nemajetkové újmě. Pokud je poškozené osobě přiznána finanční kompenzace náhrady nemajetkové újmy, obsahuje takové rozhodnutí ve svém odůvodnění i konstatování zásahu do jeho práv výkonem státní moci. Považuje-li poškozený za účelnější formu satisfakce pouhé konstatování porušení práva, žádá po žalované tuto formu zadostiučinění a soud je takovým jeho zájmem vázán (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010).

Z uvedeného plyne, že nemůže být vedle sebe přiznáno odškodnění ve formě konstatování porušení práva a v penězích (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3850/2014, uveřejněný pod číslem 37/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Přestože nárok na náhradu nemajetkové újmy konstatováním porušení práva nemohl na dědice původní žalobkyně přejít, není důvod ohledně něj řízení zastavovat. Buď totiž bude konzumován tím, že se v dalším řízení dostane právnímu nástupci původní žalobkyně zadostiučinění v penězích, tak jak by se jej bylo dostalo původní žalobkyni, pokud by nadále byla účastnicí tohoto řízení, nebo soud shledá, že přiznání zadostiučinění v penězích není na místě. V takovém případě žalobu i ve zbylém rozsahu zamítne, a to jak v situaci, kdy shledá za oprávněný nárok původní žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy ve formě konstatování porušení práva, tak v situaci, kdy jej neshledá důvodným vůbec.

Lze tedy uzavřít, že žalobkyně v důsledku svého úmrtí ztratila způsobilost být účastnicí řízení. Její nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích však jejím úmrtím nezanikl a ohledně něj může řízení pokračovat s jejím dědicem. Z toho důvodu rozhodl Nejvyšší soud o pokračování v řízení podle § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř., jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)